

Buvusio Kražių valsčiaus Malinavos dvare (jis Nepriklausomybės metais buvo pavadintas lietuviškai Padaukiu, bet neprigijo), 1906 metų lapkričio mėnesį bajoro Aleksandro Venclausko šeimoje gimė Mykolas Venclauskas, tapęs žymiu pedagogu, poetu.

Nedidelį, apie 100 ha žemės turėjusį Malinavos dvarą dar caro laikais nupirko ir M. Venclausko mamai padovanojo jos dėdė, Stulgių parapijos klebonas kunigas Pranciškus Šapalas. Mykolo motina buvo mažarašė valstietė, o tėvas — kilimo iš turtingos šeimos, apsišvietęs ir kultūringas. Pirmojo pasaulinio karo metais, frontui artėjant prie Kražių, tėvas su vyriausiuoju sūnumi pasitraukė į Rusiją, o ūkyje pasiliko motina, Mykolas ir jo sesuo Teresė. Mykolas buvo gūvus, nuoširdus vaikas, draugavo su gretimo Pupėnų kaimo berniukais, žaisdavo su pie-menukais bendrosiose ganyklose. Mokėsi jis namie, o 1919 metais, sėkmingai išlaikęs stojamuosius egzaminus, buvo priimtas į besi-

literatūros dievalčių. Jo kambario sienos buvo nukabinėtos piešiniiais. Garbiangiausia vieta buvo paskirta jo paties pieštam A. Puškino portretui pagal šio poeto "Pasaką apie žveją ir žuvelę". M. Venclauskas sueiliavo keletą lietuvių liaudies pasakų: "Gudragalvis", "Eglė žalčių karalienė", "Laimos žirgas", "Apie baisų karalių", "Ištikimas tarnas" ir daug kitų. 1931 metais išleistos M. Venclausko eiliuotos pasakos atskiru leidimu — "Lietuviškos pasakos". Jame tilpo 10 pasakų, kurios sueiliuotos pagal J. Basanavičiaus užrašytus tekstus ("Velykų pasaka", "Du broliu", "Karalaitė gulbė", "Mildutė", "Karallaus žentas", "Nežinomoji" ir kitos). Šią knygą skoningai iliustravo dailininkas Kazys Šimonis. "Lietuvos aidas", recenzuodamas M. Venclausko leidinį, rašė, kad "(...) autorius sugebėjo pasakas įvilkti į gražią eilių formą, nesužalojęs liaudiškos pasakos dvasios".

Tuo metu M. Venclauskas rašė ir eiles. Iš

tams, susiformavo gražus jo balsas. Mėgo M. Venclauskas ir valdybinį meną. Be jo neapsieidavo nė vienas gimnazijos organizuojamas vakaras. Vyresnėse klasėse jis jau pats režisuodavo pjeses, statė Miko Petrausko operetes "Tariamasis ligonis", "Kaminkrėtys ir malūnininkas" bei kitas. Operetėje "Consilium fakultatus" pagrindinį vaidmenį — Bulbickį — gražiai sukūrė ir jo partiją dainavo pats Mykolas.

1927 metais M. Venclauskas baigė antrąją Kražių "Žiburio" gimnazijos laidą ir birželio 18 d. gavo brandos atestatą. 1927-1932 metais jis studijavo Lietuvos universiteto teologijos-filosofijos fakultete, vėliau humanitarinių mokslų fakultete, literatūrą Kaune. Dalyvavo čia veikusios Simono Daukanto studentų meno draugijos veikloje. Šioje draugijoje būdavo aptariami naujausi literatūriniai kūriniai, ruošiami studentų koncertai, vakarai. Svarbiausi atlikėjai per koncertus būdavo M. Venclauskas ir Zenonas Slaviū-

ŽEMAIČIŲ ŠVIESUOLIAI

MENIŠKOS SIELOS ŽMOGUS

Tegu siaučia, tegu gaudžia
Audros ir perkūnai...
Niekis!
Tarp pavojų skinti kelią,
Gruntis vėtroj —
Mano siekis!

M. Venclauskas

kuriančios Kražių aukštesniosios pradedamosios mokyklos (vėliau ji peraugo į "Žiburio" gimnaziją) antrąją klasę. Mokėsi kartu su sesute Terese. Visą mokymosi Kražių "Žiburio" gimnazijoje laiką Mykolas buvo gabiausias mokltnys, geriausias dailininkas, smuikininkas ir dainininkas. Po to Mykolas buvo puikus sportininkas ir aistringas literatūros mylėtojas. Jis kartu su Jonu Vadeikiu, Enriku Urbonavičiumi, Edvardu Zaturskiu, Juozu Šiušiu, Juozu Tautkumi, Adomu Venckumi, Miniotaite, Stankevičiumi ir kitais gimnazistais priklausė literatūros mokytojo Jurgio Talmoko (tapusio žymiu kalbininku ir vertėju) vadovaujamai gimnazijos literatū kuopelei. Mykolas tais metais perskaitė daugybę lietuvių literatūros klasikų veikalų. Skaitė ir užsienio šalių rašytojų kūrinius. Na, o poetą Aleksandrą Puškiną tada jis labiausiai garbino ir laikė jį tiesiog

to laiko žymesni eilėraščiai yra "Į melsvus tolius", "Žiemos naktys", "Baltos žuvėdros", "Lietuvaitė", "Velykų rytą", "Tylų vakarą", "Smūtkelis" ir daug kitų. Keletas iš jų tapo taip populiarūs, kad liaudis jiems sukūrė melodiją ir dainuoja iki šiol. Tai ir "Eikš, sesule, į darželį", "Nešk, vėjel..." Populiarios ir jo baladės "Paskutinė daina", "Lopšinė", "Pirklys", "Jaunikis", "Trys lelijos", "Polikrato žiedas" (pagal F. Šilerį), "Skenduolės" (pagal A. Puškiną). Savo kūrybą M. Venclauskas skaitlydavo gimnazijos literatūros vakaruose, spausdindavo tuometiniuose laikraščiuose, žurnaluose (ypač jaunatietuvių "Jaunoje kartoje"). Tais metais jis išvertė į lietuvių kalbą A. Puškino poemą "Čigonai" (ilko rankraštyje).

Per mokyklos saviveiklos vakarus Mykolas dainuodavo solo arba duetu (dažniausiai su Viktoriją Stulginskyte). Bėgant me-

nas (Mykolo klasės draugas nuo Kražių, tapęs žymiu folkloristu ir etnografu). M. Venclauskas dažniausiai dainuodavo duetu su Aldona Vaitkute (vėliau operos ir baletos soliste) arba Petronėle Zaniauskaite (Lietuvos nusipelnusia artiste).

Mėgstamiausi Mykolo profesoriai buvo V. Mykolaitis-Putinas, Balys Sruoga, V. Krėvė-Mickevičius. Jų įtakoje M. Venclauskas toliau dirbo literatūros srityje. Per studentų vasaros atostogas Mykolas, grįžęs į tėviškę, organizuodavo vaidybos vakarus Kražiuose. Čia jis pastatė V. Mykolaičio-Putino dramą "Valdovo sūnus". Mykolo inscenuotas ir padavimas iš senovės lietuvių gyvenimo — "Živilė". Scenai jis pritaikė ir kai kurias lietuvių liaudies pasakas.

Trūko lėšų, tad studijas baigti Mykolas neturėjo galimybių. 1932 metais jis pradėjo mokytojauti Tytuvėnų pradžios mokykloje

(kartu dirbo ir jos vedėju). Tuo pat metu dėstė lietuvių kalbą bei matematiką agronomo H. Urbonavičiaus Ganyprovo žiemos žemės ūkio kursuose (1932-1936).

1938 metais M. Venclauskas persikėlė dirbti arčiau savo tėviškės ir kartu su žmona Emilija mokytojavo Kražių pradinėje mokykloje. Čia inscenizavo keturių veiksmų dramą "Sniego karalaitė", kartu su broliu (taip pat mokytoju) Adolfu pastatė "Undinę", "Užburtąją dėdelę", Liudo Gėros tragediją "Kerštas" (žiūrovus ypač patraukė Mykolo pieštos dekoracijos), Lolos vaidmuo, kurį sukūrė jo žmona Emilija Venclauskienė.

Tuo laikotarpiu M. Venclauskas dar dirbo ir Kražių šaulių būrio tarybos vadovu. Būrio veikloje jis taip pat daug dėmesio skyrė kultūriniam renginiams.

Labiausiai M. Venclauską išgarsino jo parašyta ir 1939 metais balandžio 16 d. Kaune, Valstybės teatre, pastatyta penkių paveikslų dramatinė pasaka "Saulutė" ("Karalaitė Gerutė"). Šį spektaklį režisavo K. Jarašiūnas, dekoracijas piešė V. Palalma, muziką kūrė kompozitorius S. Gallevičius, baletą — M. Juozapaitytė. Į premjerą Mykolas buvo pakviestas kartu su savo broliu Adolfu. Spektaklis turėjo nepaprastai didelį pasisekimą. 1940 metais "Saulutę" pamatė ir Kražių visuomenė. Telšiuose ėjęs "Žemaičių prietelius" rašė, kad, statant čia šį spektaklį, "(...) autorius pats piešė dekoracijas ir režisavo". Vaidino pradžios mokyklos mokiniai. Darbo buvo įdėta labai daug. Jauni moksleiviai buvo sukūrę ir suaugusių žmonių vaidmenius. Baletą parengė mokytoja Stasė Petrusėvičiūtė. Šį neeilinį provincijos įvykį nušvietė ir respublikinė spauda.

Per 1940-1941-ųjų metų teatrinį sezoną Kaune "Saulutė" pastatyta keletą kartų. Įsikūrus Vilniaus valstybiniam teatrui, "Saulutę" pastatė ir jis — premjera įvyko 1941 metų birželio 8 dieną. Labiausiai šį spektaklį mėgo jaunas žiūrovas. Daugiausia jų susirinkdavo Kauno jaunimo teatre. Šis teatras "Saulutę" 1943-1944 metais statė net septynis kartus.

1944-ųjų metų rugsėjo mėnesį M. Venclauskas Kražiuose įkūrė progimnaziją, bet, artėjant frontui, Mykolas Venclauskas su artimaisiais pasitraukė į Vakarų. 1945-1949 metais jis dirbo Vokietijoje, Flensburgo mokykloje. Dėstė lietuvių kalbą. 1949 metais Mykolas įsikūrė JAV, Kilyvlende. Ten jis vadovavo visuomeniniam sąjūdžiui. "Rūtos" teatras pastatė jo pjesę "Burtininko pinklės" (1952), o "Vaidilos" teatras "Užburtąją dėdelę" (1964).

1965 metais Mykolas Venclauskas gavo Ohio lietuvių gydytojų draugijos premiją.

Mirė M. Venclauskas 1977 metais. Jo žodžiai (eilėraštis "Į melsvus tollus"): "Grumtis vėtroj — mano siekis" — visada buvo jo gyvenimo credo.

VACLOVAS RIMKUS
UŽVENTIS

KLAIPIEDAS DRAMAS TEETROU — 175

Nakti iš 1994 i 1995-ūsius metus pažymiesem vėina iš seniausiu Lietovuo Klaipiedas dramas teetra 175 metu sokakti. Tou pruoga uostamiestie vėsos naujlesis šiū metu teatra kūrybinis sezuons yr skėrts tam yvykiou. Ruošies klaipiedėškee iš onksta. Dar vasara i teetra bova sovadintė ne tik miesta valdiuos vyraa, bet ėr aplinkiniu rajouonu kultūras darbuotuojee, miesta mena žmuonės. Karto so teetralaas, versla žmuonim anėi pasėrokava, kaap galletom gražiau tuokė švėntė pasėtėktė, kaap lig sokaktėis papoušitė teetra, pabėngtė igyvėndintė arkitektė Manuomaitė Sauliaus pastata rekuonstruokėjės pruojeke.

Teetros pu vasaras žiūruovuos sovadėna i vakara, katros bova skėrts gerbama artista Kanclerė Vytauta 50 metu darba scenuo sokaktee pažymietė. Klaipiedas teetralaa gastroliems prjims vėsus Lietovuos geriausius ėr Vuokytėjės, Lėnkėjės, Rosėjės, Latvėjės, Estėjės teetras, so katraas klaipiedėškee draugaun.

Dar šees metaas teetra miegieju lauk ketorės premjeras. Do spektaklius stata Padegėms Rytis, vėina — Gaidys Puovėls. Šees metaas Klaipiedas dramas teetros ruošas atėdarytė ėr teetra moziejė. No, vo bėngsės vėsos tuos iškėlmės Naujū metu fejerverko, teetralu pasėruodymaas Teetra aikštie.

ČIŽIŪNS GINTAUTS

VAKAR ĖR ŠĖNDĖIN...

Lietovuos miegieju teetru pestivalis, katros vykst Polonguo, šees metaas jau bova dešimts. Anou teetralaa paskyrė pėrma vieša lietovėška spektaklė "Amerika pėrtie" 95-uosiems metėniems. Švėntie dalyvava ne tik Žemaitėjės, bet ėr Aukštaitėjės teetra. Pestivalė organizatuorlis ėr režisierios — Lietovuos kultūras cėntra Teetra skyriaus vėdies VIČIOS VACLUOVOS. Pasėiduomavuum, kas naujesnė Žemaitėjės miegieju teetru gyvenėmė, kas tuo savėveiklėnė mena sritie mūsa krašta išskėr iš kėtū.

VIČIOS VACLUOVOS atsakė, ka lietovėšku spektakliu tradicėjės prasėdiejė ėe, Žemaitėjuo. Pėrmasis viešos lietovėšks spektaklis juk bova teep pat pastatyts Palonguo. Praejė 95 metaa, vuo žemaitėe laikuos sava, tū tradicėju nepaleid. Miegieju teetraa mūsa kraštė patys gyvybingiausė. Dėl kuo teep yr? Kaap pasakė V. Vičios, nieks i tuoki klausėma dar nier atsakės. Ons pats mėslėj, ka teep galiejė atsėtėktė diel tuo, ka gyvenėmė žemaitėe yr tėlsė, konkretė, žmuonės, katrėi nevaldėn ėr neveidmainiaun. Taa anėi bėnt scenuo, laisvo nu darba laiko nuor pabūtė kėtuokees, tėisee vėsėms i akis sakytė teisybė.

Žemaitėjuo daug stėpriū teetra kuolektyvu. Gėliausės šaknis tor Telšiū ėr Kretinguos teetra. Kelmėškee teep pat gal pasėgėrtė iduomio kuolektyvo. Tauragie yr polkos teetros. Akmenie Niūniavaitės Stasės teetra tradicėjės miegėn jaunims perimtė. Šees metaas pėrma spektaklė premjera parudė ėr Palonguos "Grubiesis" teetros, katram vaduoavaun režisierios Millinis Virginėjos.

Miegieju teetraa vėsumet Lietovuo bova tautėnė atgėmėma pryšakie. Anėi ėr dėdliasees sustingėma metaas krėtėkava mūsa gyvenėma ydas, sakė kartė teisybė aple išsėgėmosė valdė, žmuonės, katrėi dėl sava gera kėts kėta sojiesiom. Ne teep senėe dar ėr tėi laikaa, ka miegieju teetraa vaidėna tus spektaklius, katrū liuob neileistė i pruopesiuonalius teetras. Tėkra bomba taas laikaas juk bova ėr "Eglės nomaa", "Aklėjee". Tou kelio žemaitėe teetralaa tebein ėr šėndėin.

Žemaitėjuo vykst daug poikiū miegieju teetru pestivaliu, švėntiu. Palonguo pestivallou parinkts pats vasaras vėdurys. Dėl tuo vaidėntė ėe veržas daug kuolektyvu. Atrenkamė geriausė, skirtingu žanru teetraa.

Šees metaas jau septinta karta Lietovuos kluojėmu teetru krivulė vyka Tešiūs. Tuos švėntės idiejė yr iškėlės teetruoluogs Bielskis Petros. Gaila tik, ka, laikou einont, ana išsėgėmė. Dabaa vėituo kluojėmu teetru tonke tuos krivulies yr vaidėnamė paprastiausė teetraa, katrėi geriausee veizas kėtuos scenuos, vuo ne kluojėmūs. Telšiūs jau keturis kartus vyka kuomedėju pestivalis. Kretingėškee kuožnaas metaas sovadėn i Žemaitėjės teetru švėntė. Liaudės kultūras cėntros organizou regėjuonu miegieju teetru švėntės. Kuožnaas metaas gimst ėr kas nuors naujė. Miegieju teetraa Žemaitėjuo dėrb. Neužmėrštās ėr senuosės teetru tradicėjės. Kuožnos spektaklis žmuogo ragėn sosėmaastytė, pakėltė aukštiau pėlkuos kasdėinybės. Teetros — vėsumet švėntė...

PALONGYTĖ JURGA